

УДК 81'243:378.147:616.31

DOI <https://doi.org/10.32782/2412-9208-2025-3-155-164>

**STUDYING DENTAL TERMINOLOGY IN A UKRAINIAN
AS A FOREIGN LANGUAGE COURSE (BASED ON THE TOPIC
«TEETH AND ORAL CAVITY: DISEASE PREVENTION
AND TREATMENT»)**

**ВИВЧЕННЯ СТОМАТОЛОГІЧНОЇ ТЕРМІНОЛЕКСИКИ В КУРСІ
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ (НА МАТЕРІАЛІ ТЕМИ
«ЗУБИ І РОТОВА ПОРОЖНИНА: ПРОФІЛАКТИКА
ЗАХВОРЮВАНЬ ТА ЛІКУВАННЯ»)**

Tetiana MELNYK,

Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor,
Ivan Horbachevsky Ternopil National
Medical University of the Ministry of
Health of Ukraine
1, Maidan Voli, Ternopil, 46001,
Ukraine

Тетяна МЕЛЬНИК,

кандидат філологічних наук,
доцент,
Тернопільський національний
медичний університет
імені І. Я. Горбачевського
МОЗ України
Майдан Волі, 1, Тернопіль 46001,
Україна

melnuk_tt@tdmu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-8633-0611>

Iryna ZALIPSKA,

Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor,
Ivan Horbachevsky Ternopil National
Medical University of the Ministry of
Health of Ukraine
1, Maidan Voli, Ternopil, 46001,
Ukraine

Ірина ЗАЛІПСЬКА,

кандидат філологічних наук,
доцент,
Тернопільський національний
медичний університет
імені І. Я. Горбачевського
МОЗ України
Майдан Волі, 1, Тернопіль 46001,
Україна

zalips_ija@tdmu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-3651-3081>

ABSTRACT

The article discusses topical issues of teaching Ukrainian as a foreign language in higher medical educational institutions of Ukraine using the example of the topic «Teeth and oral cavity: disease prevention and treatment». It is noted that the effective formation of professional language competence of foreign students is an integral part of their professional training. It is determined that knowledge of dental terminology provides

the opportunity to communicate in a professional environment and interact confidently with patients.

The purpose of the article is to develop a methodology for the formation of Ukrainian-language professional competence of foreign students of medical universities through a system of exercises aimed at the gradual assimilation of dental terms. The development is based on the principles of subject-language integrated learning and the requirements of the State Language Standard «Ukrainian as a Foreign Language. Levels of General Proficiency A1-C2».

A system of exercises aimed at developing terminological, grammatical and communicative competences has been developed. Particular attention is paid to tasks that simulate real situations of professional communication between a doctor and a patient. After testing the methodology in classes with 4th-year students at the I. Ya. Gorbachevsky Ternopil National Medical University, an increase in the level of professional vocabulary acquisition, language confidence and communicative activity of students was recorded.

The results of the study confirmed the effectiveness of the subject-language integrated approach in the formation of professional language competence of foreign students. The proposed system of exercises can be used in teaching Ukrainian as a foreign language at medical universities, as well as for creating teaching materials and electronic resources aimed at mastering dental terminology.

Key words: *Ukrainian as a foreign language, professional competence, medical terminology, dental vocabulary, subject-language integrated learning.*

Вступ. У медичних закладах вищої освіти України підготовка іноземних студентів старших курсів передбачає не лише засвоєння фахових знань, а й формування високого рівня володіння українською мовою. Сучасна медична освіта вимагає від здобувачів-іноземців здатності впевнено комунікувати українською як у побутовому, так і в професійному середовищі. Знання фахової лексики є необхідною умовою ефективної взаємодії майбутніх лікарів із викладачами, колегами й пацієнтами. Водночас відсутність достатньої кількості систематизованих навчально-методичних ресурсів і відпрацьованих технік подання професійної лексики ускладнює процес мовної адаптації іноземних студентів та знижує ефективність опанування мови спеціальності. У цьому контексті особливої актуальності набуває пошук оптимальних шляхів удосконалення методики опрацювання термінологічної лексики в курсі української мови як іноземної, зокрема на матеріалі стоматологічної терміносистеми як важливого складника сучасної медичної мови.

Практичні та теоретичні аспекти вивчення медичної термінології в курсі української мови як іноземної неодноразово ставали об'єктом як окремих наукових праць, так і посібників, підручників, виданих співавторськими колективами мовних кафедр медичних університетів. Останнім часом у викладанні української мови як іноземної дослідники надають перевагу методам предметно-мовного інтегрованого навчання [2]; акцентують увагу на формуванні мовленнєвої компетентності шляхом опрацювання базового словника термінів та його використання в діа-

логах «лікар – пацієнт» [7]; вивчають можливості впровадження візуалізаційних та цифрових технологій для ефективного засвоєння медичної термінології, серед яких можемо виокремити застосування імерсивних програм [3]. Проте стоматологічна термінологіка як окремий підрозділ медичної термінології в курсі української мови як іноземної досі залишається малодослідженою. Лише поодинокі публікації [4; 1] окреслюють методичні алгоритми вивчення українських терміноодиниць, пов'язаних із діагностикою та лікуванням захворювань ротової порожнини.

Мета статті полягає в розробці методики формування українськомовної професійної компетентності іноземних студентів медичних закладів освіти через систему вправ і завдань, спрямованих на поетапне засвоєння стоматологічних термінів.

Методи та методики дослідження. Для реалізації поставленої мети використано описовий метод (під час характеристики зібраного термінологічного матеріалу); методи аналізу та систематизації (для визначення семантичних, структурних і граматичних особливостей термінів та впорядкування лексичних одиниць за тематичними групами «будова зуба», «типи зубів», «інструменти та обладнання» та ін.).

Результати та дискусії. Сучасна система медичної освіти в Україні передбачає високі вимоги до мовної компетентності іноземних студентів. Відповідно до Положення про інтернатуру (наказ МОН України від 22.06.2021 № 1254), допуск до рейтингового розподілу для проходження інтернатури можливий лише за наявності сертифіката про рівень володіння державною мовою не нижче рівня B1. Це зумовлює потребу у вдосконаленні курсу української мови як іноземної щодо розвитку професійного мовлення. У Тернопільському національному медичному університеті імені І. Я. Горбачевського МОЗ України було вирішено розширити курс «Українська мова як іноземна», який вивчали здобувачі вищої медичної освіти впродовж 1 та 2 років навчання. Сьогодні дисципліна «Українська мова як іноземна» є нормативною і для студентів 4 та 5 курсів. Серед розділів, якими доповнено курс, є розділ «Зуби і ротова порожнина: профілактика захворювань та лікування», спрямований на засвоєння стоматологічної термінологіки в поєднанні з граматичними та комунікативними моделями, запропонованими в Стандарті державної мови «Українська мова як іноземна. Рівні загального володіння A1 – C2».

Описана в статті система вправ має поетапну структуру. Спершу ознайомлюємо студентів із базовою термінологією в межах тексту про будову та основні характеристики зубів.

Завдання 1. Прочитайте інформацію про будову та типи зубів.

Емаль – це зовнішня оболонка, яка покриває коронку зуба до кореня і захищає зуб від різних ушкоджень. Це найміцніша тканина в

людському організмі, але вона не відновлюється і руйнується під впливом кислот.

Дентин – основний матеріал, із якого складається зуб. Він міститься в коронці, шийці та корені зуба. Дентин твердіший за кістку та цемент, проте у 4–5 разів м'якший за емаль. У дентині є мікроканали із нервовими закінченнями, тому в разі ушкодження емалевого шару зуб стає чутливим і гостро реагує на подразники (холодне, гаряче, кисле, солодке, солоне).

Пульпа – центр зуба, складається з нервових закінчень, судин та сполучної тканини. Через пульпу відбувається живлення та відновлення структури дентину. Якщо бактерії дістаються пульпи через карієс, починається її запалення – пульпіт.

Цемент – тканина зуба, яка не містить судин, покриває корінь та шийку зуба, захищає дентин від бактерій.

Типи зубів

За все життя в людини буває два набори зубів – тимчасові молочні та постійні корінні. Молочних зубів 20 (8 різців, 4 ікла і 8 молярів), а постійних зубів у дорослого може бути 28–32 (8 різців, 4 ікла, 8 премолярів (їх ще називають малими корінними зубами), 8–12 молярів (їх ще називають великими корінними зубами, до яких зараховують 4 зуби мудрості або треті моляри). 8% людей не мають зубів мудрості.

Розрізняють 4 групи зубів:

1. Різці – передні 4 зуби на нижній та верхній щелепах;
2. Ікла – по 2 на щелепі, розташовані після різців;
3. Премоляри або малі корінні зуби – всього їх по 4 на кожній щелепі;
4. Моляри або великі корінні зуби – це остання група зубів, що складається з 2–3 одиниць з кожного боку на кожній щелепі.

Різці та ікла призначені для відкушування їжі, а премоляри та моляри – для її подрібнення.

Завдання 2. Дайте відповіді на запитання, використовуючи інформацію із завдання 1.

1. Яка тканина зуба є найміцнішою? 2. З яких трьох основних частин складається кожен зуб? 3. Як називається частина зуба над яснами? 4. Назвіть типи зубів дорослої людини. 5. Які функції мають різні типи зубів? 6. Скільки постійних зубів має доросла людина? 7. Що відбувається із зубами в разі ушкодження емалевого шару? 8. Скільки різців на одній щелепі? 9. Скільки молярів на обох щелепах? 10. Як називається тканина зуба, яка міститься в коронці, шийці та корені зуба?

Матеріали другого етапу містять тексти про захворювань зубів, їх причини, методи лікування, профілактику. Завдання розвивають уміння класифікувати терміни за тематичними групами, формують навички читання з розумінням фахового тексту.

Завдання 3. Прочитайте інформацію про основні захворювання зубів, їх причини, лікування та профілактику.

Карієс 	Це ураження зуба, пов'язане з руйнуванням його емалі, а потім і дентину. Причини: недотримання правил гігієни, неякісне чищення зубів, захворювання шлунка, неправильне харчування з недостатньою кількістю свіжих овочів та фруктів, знижений імунітет та ін. Основний метод лікування – видалення уражених тканин зуба за допомогою бормащини та пломбування каріозної порожнини.
Пульпіт 	Це запалення пульпи. Основна причина – вчасно не вилікуваний карієс. Основна терапія – видалення пульпи та лікування каналів ураженого зуба.

Завдання 4. Доберіть із довідки назву засобу догляду за зубами й ротовою порожниною.

Довідка: освіжувач (спрей) для ротової порожнини, зубна паста, шкребок для язика, іригатор, міжзубний йоржик, зубна нитка, ополіс-кувач для ротової порожнини, зубна щітка.

Третій етап пов'язаний із граматично правильним поєднанням термінів (узгодженням їх із прикметниками, творенням дієприкметникових моделей, урахуванням післядієслівного відмінкового керування тощо).

Завдання 5. Прочитайте назви обладнання, інструментів, які використовує лікар-стоматолог-терапевт для огляду та лікування зубів. До кожної з назв додайте слово «стоматологічний» у відповідній формі.

 1. Лоток для інструментів	 2. Дзеркало	 3. Пінцет
 4. Зонд	 5. Шпатель	 6. Кофердам

Завдання 6. Ознайомтеся з інформацією щодо призначення інструментів та обладнання лікаря-стоматолога-терапевта. Запам'ятайте виділені слова та словосполучення.

Кожен пацієнт, який потрапляє в крісло стоматолога, проходить **діагностичний огляд ротової порожнини**. Для проведення такого огляду лікар-стоматолог **використовує базовий набір інструментів**: стоматологічне дзеркало – **дає можливість збільшити зображення та оглянути важкодоступні ділянки**; стоматологічний зонд – **дозволяє лікарю оцінити стан твердих тканин зубів, глибину карієсу**; стоматологічний пінцет – **допомагає переносити ватні тампони в порожнину рота для ізоляції зуба від слини та перевірити рухливість зубів**; стоматологічний лоток – **призначений для зберігання та стерилізації інструментів**. Більш детальний огляд стану зубів роблять за допомогою рентген-апарата.

Завдання 7. Поєднайте слова з колонок А і Б так, щоб утворилися словосполучення. Уведіть словосполучення в речення зі словами необхідно, слід, потрібно, треба, варто.

Запам'ятайте!

Після слів **необхідно, слід, потрібно, треба, варто** використовуємо дієслово в початковій формі (інфінітив): потрібно чистити зуби, треба відвідувати стоматолога, необхідно видалити зубний наліт.

Наприклад: Потрібно взяти шпатель, щоб змішати пломбувальні матеріали.

Завдання 8. Прочитайте та запам'ятайте граматичний матеріал. Додайте потрібне закінчення до дієприкметників у дієприкметни-

кових зворотах та доповніть речення, використовуючи інформацію із завдання 6.

А	Б
1. Оглянути	доступ до необхідної ділянки зуба
2. Змішати	якісні поліри та файли
3. Забезпечити	стан зубів
4. Провести	стоматологічну установку
5. Очистити	зуб
6. Замовити	каріозну порожнину
7. Скласти	інструменти в лоток
8. Видалити	зображення зуба
9. Оцінити	мертвий дентин
10. Простерилізувати	ротову порожнину
11. Ізолювати	пломбувальні матеріали
12. Зняти	зубні відкладення
13. Купити	використані інструменти
14. Збільшити	діагностичний огляд

Граматична довідка

Дієприкметниковим зворотом називається дієприкметник разом із залежними від нього словами. **Дієприкметник** – це форма дієслова, яка виражає ознаку предмета за дією або станом, утворена від дієслова і відповідає на запитання *який? яка? яке? які?* Дієприкметник у звороті залежить від іменника чи займенника, із яким узгоджується в роді, числі та відмінку. Наприклад, у реченнях **Зуб, пролікований стоматологом Вашої клініки, більше не болить** та **Для зберігання та стерилізації стоматологічних інструментів використовують лотки, зроблені зі сталі** дієприкметниковими зворотами є: *пролікований стоматологом Вашої клініки* («пролікований» утворено від дієслова «пролікувати»), *зроблені зі сталі* («зроблені» утворено від дієслова «зробити»).

Від яких дієслів утворено дієприкметники у словосполученнях *куплений стерилізатор, використаний ретрактор, видалений зубний нерв, очищені каріозні порожнини*?

1. Шпатель, **замовлен (-ий, -а, -е, -і)** у магазині стоматологічних інструментів, будемо використовувати для _____. 2. Стоматологічне дзеркало, **виготовлен (-ий, -а, -е, -і)** з якісних матеріалів, допомагає _____. 3. Стоматологічні кабінети, **оснащен (-ий, -а, -е, -і)** сучасними медичними інструментами та приладами, дають можливість лікарям-стоматологам _____. 4. Зонди, **додан (-ий, -а, -е, -і)** в базовий стоматологічний набір, допомагають _____. 5. Стомато-

логічна установка, **придбан (-ий, -а, -е, -і)** в українській медичній компанії, містить усе необхідне обладнання для _____. 6. У сучасній стоматологічній практиці кофердам, **виготовлен (-ий, -а, -е, -і)** із латексу, застосовують для _____.

Останній етап – комунікативно-ситуативний. Він спрямований на формування умінь вести професійний діалог. Завдання імітують реальні ситуації спілкування лікаря (адміністратора клініки) з пацієнтом.

Завдання 9. Прочитайте діалог. Зверніть увагу на виділені складносурядні речення (compound sentences) з розділовими відношеннями (disjunctive coordination) із позначкою (1) та складні безсполучникові речення (run-on sentences) із позначкою (2).

Попередній запис до стоматолога

- Алло! Це реєстратура стоматологічної клініки?
- Так. З Вами говорить адміністратор Анна. Чим можу допомогти?
- Я хотів би записатися на прийом до лікаря Івана Дорошенка сьогодні.
- На жаль, стоматолог Іван Дорошенко сьогодні не приймає. Буде

завтра. **Можу або записати Вас до іншого лікаря, або зателефонуйте завтра зранку (1).**

– **У мене гострий зубний біль, хотів би потрапити до лікаря сьогодні (2).**

– **Добре, о 15.00 Вас прийме лікар Назар Бобко чи можете прийти о 18.00 до лікаря Марини Ключківської (1).**

- Краще буде о 15.00.
- Добре, чекаємо на Вас о 15.00. До побачення!
- Дякую за розуміння. До побачення!

Після апробації розроблених матеріалів на заняттях із групами іноземних студентів 4 курсу зафіксовано зростання рівня засвоєння термінологічної лексики, підвищення мовної впевненості здобувачів освіти і їхньої активності на заняттях. Студенти демонстрували здатність самостійно формулювати професійні репліки, коректно використовувати граматичні конструкції та брати участь у комунікативних ситуаціях. Отримані результати свідчать про ефективність інтегрованого підходу, що забезпечує природне поєднання мовного та професійного компонентів навчання, сприяє розвитку комунікативної компетентності й адаптації іноземних студентів до українськомовного освітнього середовища.

Висновки. Отже, вивчення стоматологічної термінологіки в курсі «Українська мова як іноземна» є дієвим засобом формування професійної мовної компетентності іноземних студентів медичних університетів. Розроблена система вправ забезпечує поступовий перехід від ознайомлення з базовими фаховими термінами до їхнього активного використання в усному та писемному мовленні, а застосування інтегрованого підходу, який об'єднує мовне та предметне навчання, сприяє кращому

розумінню професійних понять і підвищує мотивацію студентів. Запропоновані матеріали можуть бути використані для створення навчальних посібників, тестових завдань та електронних ресурсів для іноземних студентів медичних закладів вищої освіти.

Література

1. Агіна О. І., Даниленко Л. В., Якутіна Т. Г. Українська мова як іноземна. Практика фахового мовлення : практикум для студентів – іноземних громадян II курсу спеціальності 221 «Стоматологія» вищих медичних закладів освіти. Запоріжжя : ЗДМУ, 2020. 127 с.
2. Кучеренко О. Вивчення медичної термінології в процесі інтегрованого навчання української як іноземної. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки*. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2022. Вип. 40. С. 41–52.
3. Лещенко Т. О., Шевченко О. М. Технологія навчання української мови як іноземної засобами імєрсивних навчальних програм. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки : реалії та перспективи* : зб. наук. праць. Київ : Видавничий дім «Гельветика», 2023. Вип. 92. Том 2. С. 38–43.
4. Лещенко Т. О., Юфименко В. Г. Використання комунікативного підходу до засвоєння стоматологічної термінології на занятті з української мови як іноземної. *Актуальні проблеми сучасної вищої медичної освіти в Україні* : матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 21 березня 2019 р. Полтава, 2019. С. 125–128.
5. Про затвердження Положення про інтернатуру : Наказ МОЗ України від 22.06.2021 №1254 (зі змінами від 11.05.2024 №820). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0688-24> (дата звернення: 27.10.2025).
6. Стандарт державної мови «Українська мова як іноземна. Рівні загального володіння А1 – С2». [Чинний від 2024-09-06]. Вид. офіц. Київ, 2024. 139 с.
7. Цуркан М. Формування професійної мовленнєвої компетентності іноземних студентів-медиків на заняттях з української мови. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика. Педагогічні науки*. Київ, 2019. Вип. 3 (60). С. 51–56.

References

1. Ahina, O. I., Danylenko, L. V., & Yakutina T. H. (2020). *Ukrainska mova yak inozemna. Praktyka fakhovoho movlennia : praktykum dlia studentiv – inozemnykh hromadian II kursu spetsialnosti 221 «Stomatolohiia» vyshchykh medychnykh zakladiv osvity* [Ukrainian as a foreign language. Professional speech practice: workshop for second-year foreign students majoring in 221 «Dentistry» at higher medical educational institutions]. Zaporizhzhia: ZDMU [in Ukrainian].
2. Kucherenko, O. (2022). *Vyvchennia medychnoi terminolohii v protsesi intehrovanoho navchannia ukrainskoi yak inozemnoi* [Learning medical terminology in the process of integrated teaching of Ukrainian as a foreign language]. *Vykładannia mov u vyshchykh navchальnykh zakladykh osvity na suchasnomu etapi. Mizhpredmetni zviazky*, 40, 41–52 [in Ukrainian].
3. Leshchenko, T. O., & Shevchenko, O. M. (2023). *Tekhnolohiia navchannia ukrainskoi movy yak inozemnoi zasobamy imersyivnykh navchalnykh prohram* [The technology of teaching Ukrainian as a foreign language using immersive learning programmes]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Seriiia 5. Pedahohichni nauky: realii ta perspektyvy*, 92(2), 38–43 [in Ukrainian].
4. Leshchenko, T. O. & Yufymenko, V. H. (2019). *Vykorystannia komunikativnoho pidkhodu do zasvoennia stomatolohichnoi terminolohii na zaniatti z ukrainskoi movy yak inozemnoi* [Using

a communicative approach to learning dental terminology in Ukrainian as a foreign language classes]. *Aktualni problemy suchasnoi vyshchoi medychnoi osvity v Ukraini : materialy navch.-nauk. konf. z mizhnar. uchastiu*, 21 bereznia 2019 roku. Poltava [in Ukrainian].

5. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro internaturu [On approval of the Regulations on international relations]. Nakaz MOZ Ukrainy №1254 (2024) (Ukraine). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0688-24> [in Ukrainian].

6. Standart derzhavnoi movy «Ukrainska mova yak inozemna. Rivni zahalnoho volodinnia A1 – S2» [State language standard «Ukrainian as a foreign language. Levels of general proficiency A1 – S2»] (2024) [in Ukrainian].

7. Tsurkan, M. (2019). Formuvannia profesiinoi movlennievoi kompetentnosti inozemnykh studentiv-medykiv na zaniattiakh z ukrainskoi movy [Developing professional language skills in foreign medical students in Ukrainian language classes]. *Neperervna profesiina osvita: teoriia i praktyka. Pedahohichni nauky*, 3(60), 51–56.

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто актуальні питання методики викладання української мови як іноземної у вищих медичних закладах освіти України на прикладі теми «Зуби і ротова порожнина: профілактика захворювань та лікування». Зазначено, що ефективне формування професійної мовної компетентності іноземних студентів є невіддільним складником їхньої фахової підготовки. Визначено, що знання стоматологічної термінологічної лексики забезпечує можливість здійснювати комунікацію у фаховому середовищі, впевнено взаємодіяти з пацієнтами.

Метою статті є розроблення методики формування українськомовної професійної компетентності іноземних студентів медичних університетів через систему вправ, спрямованих на поетапне засвоєння стоматологічних термінів. В основу розробки покладено принципи предметно-мовного інтегрованого навчання та вимоги Стандарту державної мови «Українська мова як іноземна. Рівні загального володіння А1–С2».

Розроблено систему вправ, спрямованих на формування термінологічної, граматичної та комунікативної компетентностей. Особливу увагу приділено завданням, що моделюють реальні ситуації професійного спілкування «лікар – пацієнт». Після апробації методики на заняттях зі студентами 4 курсу Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського зафіксовано зростання рівня засвоєння професійної лексики, підвищення мовної впевненості та комунікативної активності студентів.

Результати дослідження підтвердили ефективність предметно-мовного інтегрованого підходу у формуванні професійної мовної компетентності іноземних студентів. Запропонована система вправ може бути використана у викладанні української мови як іноземної в медичних університетах, а також для створення навчально-методичних матеріалів і електронних ресурсів, спрямованих на опанування стоматологічної термінологічної лексики.

Ключові слова: українська мова як іноземна, професійна компетентність, медична термінологія, стоматологічна лексика, предметно-мовне інтегроване навчання.

Дата надходження статті: 29.10.2025

Дата прийняття статті: 25.11.2025

Опубліковано: 29.12.2025